

Önismeretünk: hungarológia

A néprajzosoktól, irodalmároktól kezdve a történészek számos tudományág képviselői vesznek részt a hétfőn kezdődött szegedi III. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson. Dr. Kristó Gyula szegedi történészprofesszort, a kongresszus szervező bizottságának elnökét beszélgetésünk kezdetén arra kértem, határozza meg, mit jelent a hungarológia.

– Ez a fogalom tipikusan a huszadik század szülötte, magyarságtudományt jelent, pontosabban azokat a szakágakat, amelyek népünk múltjával, jelenével, valamennyi életmegnyilvánulásával foglalkozik. A magyarságtudomány a huszas években kezdett kialakulni, s már a harmincas években külön folyóirata is volt ennek a diszciplínának. Az 1935-ben először kiadott *Magyarság Tudomány* 1937-ig jelent meg, majd 1942-től újra 1944-ig, a lap megszűnéséig. *Ortutay* Gyula volt a főszerkesztője. Tudomásom szerint a hungarológia szót először *Németh László* írta le 1934-ben.

– Európa más népeinek is van a hungarológiához hasonló tudománya, vagy ez csak magyar sajátosság?

– A hungarológia az egyik legkésőbb megjelent etnikus tudományág. Szinte mindegyik nép rendelkezik a miénkhez hasonló diszciplínával. A nagy nemzeteknél már a múlt században megjelent e szakág. Valamennyire jellemző, hogy a nyelvből nőtt ki, például a germanisztikából, romanisztikából vagy a finnugrisztikából. Kezdetben éppen a nyelvészeti jellege miatt az eredetet vizsgálta, ki, melyik nép honnan jött. Ám a nyelvészetből hamarosan átváltott az önismeret tudományává.

– Ha jól értelmezem szavait, akkor a mi önismereti-ismereti tudományunk a többi néphez képest elmaradott?

– Ez valóban így van, de a lemaradás nem tragikus. A kis nemzetek ilyen szempontból hátrányban vannak a nagy népekkel szemben, hiszen a romanisztika, a germanisztika már a múlt században megjelent. Ennek a diszciplínának fiatalágát az is jellemzi, hogy a történészek most szerepelnek először nagyobb számban ezen a kongresszuson. A historikusok korábbi távoltartásának talán az volt a magyarázata, még a látszatát is el akarták kerülni, hogy a történészek megjelenésével a politikát belopnák ebbe a tudományba.

– A hungarológiának továbbra sincs semmi köze a politikához.

– Nincs és nem is lesz. Szeretném még egyszer hangsúlyozni: a hungarológia tudomány.

– A néprajz, az irodalomtörténet, a művészettörténet és a többi szakág mellett milyen pluszt ad a magyarságtan a magyar tudománynak?

– Nem ad, hanem már adott is. Olyan távlatokat, amelyek szemléletesen mutatják, az önismeretből miként lesz ismeret. Lehet, hogy egy Magyarországon dolgozó kutató jobban ismeri a szakirodalmat, mint Svájcban *Vayai Szabolcs* vagy az Egyesült Államokban *Kosztolnyik Zoltán*, *Boba Imre*, *Várdy Béla*, akik magyar történelmet kutatnak. De mégis sokat tanulhatunk tőlük, mert ők sokkal jobban tudják a világtendenciákat. Segítségükkel nagyobb a rálátásom a világotyományokra. Más: a kongresszus előadásai magyar és idegen nyelveken is napvilágot látnak, s ez, remélhetőleg, jó hírnököt kelti. Végre eljutottunk oda, hogy *Kósa László* szerkesztésében elkészült a *Hungarológiai Kézikönyv*, amely alapvető ismereteket tartalmaz. Nagy dolog, hogy ennek a tudománynak van már kézikönyve. A *Filológiai Társaság* pedig felvállalta a magyarságtudomány bibliográfiájának kiadását, ami egy évtizede évenként megjelenik. Végül, de nem utolsósorban a hungarológiának köszönhetően az egész világon fellendült a magyar nyelv oktatása. Létezik a hungarológus oktatók nemzetközi szövetsége is, amely augusztus 14-én, ma, egynapos konferenciát tart Pécsen. A kongresszus másik „mellett-rendezvénye”, hogy találkoznak a hungarológus-közponctok vezetői is. Ezt az összejövetelt a francia *Jean Perrot* professzor szervezi. A magyar nyelvet nemcsak a környező országokban beszélik, tanítják, hanem számos helyén a világnak, magas színvonalon foglalkoznak a magyarságtudománnyal.

– Milyen segítséget ad ehhez az anyaország?

– A második világháború előtt óriási szerepe volt kultúránk népszerűsítésében az Eötvös Kollégiumnak, ahová külföldieket hívtak meg hallgatónak és tanároknak, akik később a magyarság „nagyköveti” lettek szerzte a világon. Számos magyarbarát professzor ebből a kollégiumból indult, például az ankarai *Hasan Eren*, vagy *Aurelian Sauvageot* francia professzor. Ezt jó lenne feléleszteni.

– Létezik-e a hungarológiának futurologus szárnya

– Eben az értelemben nincs, de azért, hogy segít meghatározni az ember helyét a jelenben, a jövőből is sejtethet valamit. Az Egyesült Államokban élő *Várdy Béla* foglalkozik az amerikai magyarság ketős és többes kötődésével, azt vizsgálja, milyen az identitás kérdése múltjában és jelenében. *Várdy* álláspontja: annál gazdagabb egy népcsoport, minél több felé kötődik. Az amerikai professzor rámutat a többes kötődés hasznára, s arra is, hogy kell az Egyesült Államokban élő magyarnak viselkednie. Ám ettől a kongresszustól egy tudós sem várja el, hogy feleletet adjon, milyen sors vár a magyarságra. Amit a mai ismeretek alapján prognosztizálni lehet, azokat a kérdéseket a kutatók más tréletein tárják fel.

– Vannak-e ellenségei a hungarológiának?

– Ellenségei kétfélek. Egyrészt, akik nem szeretik a magyarokat. Nem hinném, hogy a román *Stefan Pascu* történész valaha is megjelenik a hungarológiai kongresszuson. Idesorolhatók azok, akik a hungarológia mögött nacionalista „összeesküvést” látnak és azt kérdezik, miért kell ezeket „összeengedni”. Valószínű, ebbe a táborba tartoznak azok is, akik a korábbi nyilas szervezetet, a hungarizmust összetévesztik a hungarológiával, a tudománnyal.

– Nem lenne célszerű egy névváltoztatás?

– Szerintem maradjon a hungarológia elnevezés, annál is inkább, mert tavaly létrehoztuk a *Magyar Történészek Világszövetségét*. Különbösen is, az a véleményem, az ellenségeskedés a közelmúlt gondja, és az Európa-házba tartó népek csak teljes egyetértésben élhetnek. Ehez segítséget a magyarságtudomány is. Állapotomat erősíti, hogy aníg a második, a Bécsben rendezett kongresszusra szovjetunióbeli, romániai, cseh-szlovákiai kutatók alig jöttek el, addig a szegedi konferencián népes mezőny verbuválódott. Az 1989-es történelmi változásoknak köszönhetően sokan érkeztek Erdélyből, Kárpátaljáról is, és Szeged nagy találkozója lett e fiatal tudománynak.

Halász Miklós